בבתוליה שיהו כל בתוליה קיימין [א]בין בכדרכה בין שלא כדרכה ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה קתבעה מזוני [*]אתאי לקמיה דרבא אמר להו ליתמי זילו הבו לה מזונות לית דחש להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף מוכרת שלא בבב"ד צריכה שבועה או אין צריכה שבועה ותבעי לך הכרזה אמר ליה הכרזה לא קמיבעיא לי דא"ר זירא אמר רב נחמן [ב]אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום ה"ד אי דאכרוז אמאי לא עשתה ולא כלום אלא לאו דלא אכרוז ולעצמה הוא דלא עשתה ולא כלום [ג]הא לאחר מה שעשתה עשתה [ד]לעולם דאכרוז ודאמרי לה מאן שם ליך כי האי דההוא גברא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה בארבע מאה זוזי אייקר קם בשית מאה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה מאן שם לך [ה]והלכתא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה: **מתני'** [ו]אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה [ז]היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל אפילו היא אומרת אחזיר דינר ליורשין מכרה בטל רשב"ג אומר לעולם מכרה קיים עד שתהא שם כדי שתשייר בשדה [ח]בת תשעה קבין ובגנה בת חצי קב וכדברי רבי עקיבא בית רובע [ט]היתה כתובתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים: **גמ'** מאי שנא שוה מאתים במנה דאמרי לה את אפסדת שוה מנה במאתים נמי תימא אנא ארווחנא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה

כאן

בתוליה קיימין. לענין בעילה שלא נבעלה אפילו שלא כדרכה: **דתפסה כסא דכספא.** ולא היה בו שיעור כתובתה: **צריכה שבועה.** שלא גבתה יותר: **ששמה לעצמה.** לקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובתה: **לא עשתה ולא כלום.** ואם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרין ונוטלין אותה: **מאן שם ליך.** ממי קבלת מכירה זו לא מבית דין ולא מיתומין לפיכך לא יצא הקרקע מרשות היתומין אבל היכא דשמת לאחריני נפק מרשות היורשין שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור: **כיסתא.** מספוא. לשון אחר כסיתא גרם עלי אלמוגים שקורין קור"ל: **מתני' שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה.** דאמרינן לה את אפסדת: **מכרה בטל.** שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא שכל המכר טעות שהרי בבת אחת היה: **לעולם מכרה קיים.** והיא תחזיר את הדינר ליורשין (א) דמה הפסידתן: **עד שיהא.** באונאה כדי שאילו לא היתה האונאה היה משתייר בשדה בת תשעה קבין או האונאה עצמה תשעה קבין והוא הדין אם נשאר ליתומים שם לבד האונאה ט' קבין דכיון דיש ליתומים קרקע שם כשיעור שדה יאמרו לה אין רצונו למכור קרקע הראוי לנו אבל אם אין האונאה ראויה להצטרף לכדי שדה לא הפסידתן כלום: **ובגנה בת חצי קב.** שזה שיעור גנה: **וכדברי ר' עקיבא.** ששמענו ממנו במקום אחר[ג] בבית רובע הוא שיעור גנה: **גמ'**

כאן

שיהו בתוליה קיימין בין כדרכה בין שלא כדרכה. פירוש בעינן שאותן מקצת בתולים יהו קיימים בכל מקום ולא מצי למימר שלא כדרכה לא לשתוק קרא מיניה: **מוכרת שלא בבית דין צריכה שבועה כו'.** ואם תאמר מתני' היא בפרק השולח (גיטין לד: ושם) דתנן אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ואיכא למימר ההיא באלמנה מן האירוסין כרבי שמעון דאמר כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין ונראה לרבי דוחק ועוד קשיא לי דלפום סוגיא דשמעתא לא פשט ליה רב יוסף מידי ואמאי תפשוט ליה דעל כרחך (ב) באלמנה מן הנשואין היא מדקתני סיפא נמנעו מלהשביעה וא"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא באלמנה אבל גרושה משביעין אותה וטעמא דאלמנה שאני בההיא הנאה דקא טרחא קמי יתמי אתיא ומוריא התירא אלמא הוה מצי למפשט ממילתיה דשמואל דבאלמנה מן הנשואין מיירי דאי מן האירוסין מיירי לא שייך למימר קא טרחא קמי יתמי שהיא עומדת בבית אביה אלא אומר רבי דהכא שבועה לא משום צררי אלא כדפי' בקונטרס שלא גבתה יותר ולא מיבעיא ליה במכרה למזונות שלא בב"ד דהא לקמן פסיק הלכתא צריכה שבועה ואנן קיימא לן שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו דתנן לקמן (דף קה.) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה והוא בסוף היינו בשעת גביית כתובה דהא לעיל בשילהי הכותב (דף פח:) מוקי רבי ירמיה חנן כרבי שמעון דאמר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה משמע דשום שבועה אין מזקיקין אותה עד זמן תביעת כתובתה אלא נראה לרבי דבמוכרת לכתובה מיבעיא ליה דמתחלה קודם גביית כתובתה משביעין אותה שלא עכבה משל בעלה כלום ולאחר שמכרה נכסים שלא בבית דין ליגבות מהן כתובתה מיבעיא ליה אם חוזרין ומשביעין אותה שלא גבתה יותר ועוד אומר רבי דהכא שבועה דמיבעיא ליה לא כפ"ה שלא גבתה יותר אלא מיבעיא ליה אי משביעין אותה שלא זלזלה בנכסים וכן מוכח מדקאמר תיבעי לך הכרזה דהוי נמי שלא תזלזל וכן פי' ר"ת. מ"ל: **ותיבעי לך הכרזה.** דמלמבעיא לך שבועה מכלל דפשיטא לך דלא בעי הכרזה דאי הוה בעי הכרזה כ"ש דצריכה שבועה: (ג) **אמר ליה הכרזה לא קא מיבעיא לי.** דפשיטא שאינה צריכה הכרזה וא"ת הא אמרינן לעיל (דף פז.) לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא משמע הא לשאר מילי בעינן הכרזה ועוד תנן בערכין (דף כא:) שום היתומים ל' יום ואומר רבי הני מילי כשבית דין מוכרין דאי טעו בפחות משתות מכרן קיים הלכך צריכי הכרזה שלא להפסיד נכסי יתומים אבל אלמנה אפילו מכרה שוה מנה ודינר במנה תנן דמכרה בטל ואין יכול לבא לידי הפסד מוכרת שלא בהכרזה והא דאמרינן לקמן (דף ק:) ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין מאי קא משמע לן תניא שום היתומין כו' ומסיק הני מילי שליח אלמא דבשליח גופיה צריך הכרזה אע"ג דאי מוזיל חוזר לא קשה מידי חדא *דהא בשליח ב"ד מוקמינן לה כמו שפי' רבינו תם ועוד אפי' שליח דעלמא לא קשה מידי דלא אלמוה רבנן לשליח שימכור בלא הכרזה כמו אלמנה: **אלא לאו דלא אכרוז כו'.** תימה לי אכתי היכי פשיט מהכא דלמא הא דקאמר רב נחמן אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום הא לאחר עשתה במכרה למזונות דאינה צריכה שבועה כדפי' לעיל והואיל וכן אינה צריכה הכרזה ואמר לי רבי דלא מפליג רב נחמן בין מוכרת למזונות למוכרת לכתובה: **דאמרי לה מאן שם ליך.** כלומר מי המזיקך באלו הנכסים שאין לך אדם שיכול לזכות בקרקע חבירו אם לא יחזיקוהו בה ב"ד אבל הא לא קאמר שומא ממש דאע"ג דליכא ב"ד מומחין ב"ד הדיוטות מיהא איכא כדאיתא בהדיא באלו מציאות (ב"מ לג. ושם) ומה שמחזיקין אותה אותם ב"ד הדיוטות לא חשיבא חזקה דיושבי קרנות הם ואינן אלא בקיאי בשומא בעלמא ותימה לרבי דהכא משמע דאם החזיקוה ב"ד היתה יכולה לעכב הקרקע לעצמה והמפקיד (שם לח.) תניא המפקיד אצל חבירו יין והחמיץ דבש והדביש עושה להם תקנה ומוכרן בב"ד וכשהוא מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו כיוצא בו כו' והא לא מצינו למימר דהא דקאמר בב"ד היינו ברשות ב"ד אבל אם ידעו ב"ד השומא יכול לעכבם לעצמו דבירושלמי מסיק על ההוא מעשה דיוחנן חקוקאה דמייתינן בפ"ק דפסחים (דף יג. ושם) א"ל לא ומוכרן בב"ד אלמא אע"ג דהוה רבי קא יהיב ליה רשותא ליוחנן חקוקאה הוה מצריך ליה מכירה בב"ד ואומר רבי דהתם הוי טעמא משום חשדא והלכך קאמר שלא יעכב לעצמו ודוקא בדבר הנפקד כי התם שייך חשדא דכולי עלמא לא ידעי שב"ד ידעו בשומא אבל הכא אלו הנכסים ידעו העולם שעל ידי ב"ד באו לידה וגבי כיסתא דיתמי נמי כמו כן ידעו וליכא חשדא אי נמי הכא הבית דין עצמם הם המפקידים הלכך יש לה לעכב על ידם אבל התם שהפקיד אחר אצלו לא יעכבנו לעצמו ומיהו מההיא דירושלמי מתמה רבי אמאי לא מועיל בפקדון רשות בית דין לעשות הנפקד שליח למכור שלא בב"ד לתקנת המפקיד דקא בעי התם מכירה בבית דין הלא גבי מכירת קרקעות לצורך האלמנה תקנו שליח ואיכא נמי למ"ד דהוה כדיינין ושמא התם בירושלמי בב"ד הדיוטות קאי ואין לתמוה אי קרי ליה בית דין הואיל ולא קתני גבייהו ב"ד גמור דהא קרי מכירת אלמנה שלא בב"ד אע"ג דאיכא הדיוטות כדפרישית לעיל היינו משום דקתני גבייהו ב"ד גמור: **אלמנה שמכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה כו'.** בירושלמי פריך ויחזור המקח ומוקי לה רבי יוחנן כשהוזל המקח וריש לקיש אומר אין אונאה לקרקעות אמר רבי יוחנן אם היה דבר מופלג יש לו אונאה מתניתין פליגא אר' יוחנן אלו דברים שאין להם אונאה הקרקעות פתר ליה בדבר שאינו מופלג פי' ר"ח שלא הגיע אונאה עד

כדי

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' לעיל פד: ד"ה והוא וכו'], ב) ב"ב קג:, ג) [ב"ב יא.].

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר ליה וכו'. דהא בשליח ב"ד מוקמינן לה כמו שפי' ר"ת וכו'. תמוה לי הא קושייתם לתי"ד שליח כאלמנה א"כ מה מועילו בזה הא לר"ת פלוגתייהו בשליח ב"ד וצ"ל דגם בזה שליח כאלמנה ולדרבה כאלו שיטת ר"ת ניחא עפי די"ל דבשליח ב"ד לכ"ע שליח כדיינים וי"ל דהאי אי מהתם ה"א שליח היינו בשליח ב"ד וצ"ע:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעולם וכו' דמה כ"כ ס"א דלמה ועיקר: (ב) תוס' ד"ה מוכרת וכו' דע"כ ההיא כאלמנה: (ג) ד"ה ותיבעי וד"ה אמר הד"א:

◆

מוסף רש"י

בבתוליה. כי יתירא משמע שתהא בבתוליה שלא תהיה מהם כלום על ידי בעילה בין כדרכה בין שלא כדרכה, וכיון דלהתרבאי בוגרת להתירה, איצטריך למיפר בעולה שלא כדרכה (יבמות נט.). בשדה בת תשעה קבין כו'. דקיימא לן בפרק קמא דמכלתין (ב"ב יא.) דשדה חשוב בט' קבין, לחתן ולא את השדה עד שיהא בה ט' קבין לזה וט' קבין לזה, ולא את הגנה עד שיהא בה חצי קב לזה וחצי קב לזה, ר' עקיבא אומר בית רובע (רשב"ם ב"ב קג.).

◆

תוספות רי"ד

ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה פי' מחיים דבעל תפסה דמהני תפיסה דמחיים במטלטלי ולא היה בה שיעור כתובתה לסוף היא תבעה מזוני אתאי לקמיה דרבא א"ל ליתמי זילו הבו לה מזוני לית דחש לה לדר"ש דאמר ל"א מקצת כסף ככל כסף שלח לי' (רבא) [רבה] בר"ד לר"י מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה כדין כל אלמנה דלא אתפסה בעלה צררי וכ"ש שלא נשבעה על מכירתה מכירה א"ד אין צריכה שבועה דשבועה זו הוא דב"ד משביעים אותה ומכירתה מכירה בלא שבועה והיתומים ישביעוה לכשירצו ותיבעי לך הכרזה אם היא צריכה הכרזה כמו ב"ד שאין להם למכור אלא בהכרזה ואם מכרו שלא בהכרזה אין מכירתן מכירה כדאמרי' לקמן א"ל הכרזה לא קמבעיא לי דאר"ז א"ר נחמן אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה כלום שאם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרים ונוטלים אותה מידה הכי אי דאכריז אמאי לא עשתה כלום אלא לאו דלא אכריז ולעצמה הוא דלא עשתה כלום הא לאחר מה שעשתה עשתה לעולם דאכריז דאמרי' לה מאן שם לך פי' מאיזה קבלת מכירה זו לא מבי"ד ולא מיתומים לפיכך לא יצא הקרקע מרשות היתומים אבל היכי דשמה לאחרים נפקי

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יד:

כח ב מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יד ופי"ח הל' כ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף ס ופי' קג סעיף ה:

כט ג ד מיי' פי"ז שם הל' יד טוש"ע שם סי' לג סעיף כה וסי' קג סעיף א:

ל ה מיי' פי"ח שם הל' כ טוש"ע שם סי' קג סעי' א ד:

לא ו מיי' פי"ז מהל' אישות הל' טו סמג לאוין קג טוש"ע אה"ע סי' קג סעי' ו:

לב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

לג ח מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעי' ח:

◆

לעזי רש"י

קור"ל. אלמוג.

◆

תוספות רי"ד (המשך)

מרשות היתומים שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור כי ההוא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי פי' עצי אלמוגים אזל שמה לנפשי' בד' מאה זוז לסוף אייקר וקם בשית מאה אתו לקמי' דר"א א"ל מאן שם לך ומסיק תלמודא והל' צריכה שבועה ואין צריכה הכרזה פי' אבל צריכה היא למכור לפני בני אדם שהן בקיאין בשומא וזהו שאמרנו צריכה ב"ד הדיוטות שתמכור בפני ג' שהן בקיאין בשומא. (עיין לקמן בפ' שד"ג על מימרת חנן אומר תשבע בסוף ולא תשב"ב שהוכיח שם הרב דהאי דקאמר הכא והל' צריכה שבועה דוקא כשמוכרת כנגד כל כתובתה אבל אם מכרה כנגד מקצתה הואיל ומשיירת ממנה א"צ שבועה שכיון שצריכה לישבע בסוף על המותר אין משביעין אותה בתחלה דומיא דמזונות שכ"ז שתובעת מזונותי' נותנים לה בל"ש הואיל וצריכה לישבע בסוף על כתובתה): **מתני'** אלמנה שהיתה כתובתה ר' ומכרה שוה ק' בר' או שוה ר' בק' נתקבלה כתובתה היתה כתובתה ק' ומכרה שוה ק' ודינר בק' מכרה בטל ואפי' היא אומרת אחזיר את הדינר ליורשים מכ"ב פי' שאותו דינר א"ל רשות למכור נמצא שכל המכר בטעות היה שהרי בב"א הי' רשבג"א לעולם מכרה קיים עד שתהא שם כדי שתשייר בשדה בת ט"ק ובגינה חצי קב וכדברי ר"ע בית רובע קב פי' מכרה קיים והיא תחזור את הדינר ליורשין כמה שהפסידתן עד שיהא באותו אונאה שיעור שאם לא היתה האונאה הי' משתייר ליתומים קרקע שיעור ט"ק שהוא שדה חשוב (או אם נשאר ליתומים) א) וראוי זה המועט שנתאנות להצטרף עמו או וודאי מכרה בטל שאומרים לה אין רצוננו למכור הקרקע שלנו: היתה כתובתה ד' מאות זוז ומכרה לזה בק' ולזה בק' ולאחרון שוה ק' ודינר בק' של אחרון בטל של כלון קיים: מ"ש שוה ר' בק' דאמרי' לה את אפסדת שוה ק' בר' נמי תימא אנא ארווחנא פי' תאמר ליתומים אני טרחתי והרווחתי והורתי אחר לוקח שקנאו ביוקר אותו הריוח יהי' שלי ולמה הוא ליתומים אמר ר"נ

א) ליתומים שם לבד האונאה תשעה קבין. כצ"ל וכ"ה בכת"י.